

Josef Kajetán Tyl

Datum narození:
04. 2. 1808

Místo narození:
Kutná Hora

Datum úmrtí:
11. 7. 1856

Místo úmrtí:
Plzeň

Český dramatik, herec, novinář a prozaik Josef Kajetán Tyl byl nejvýznamnější osobností českého divadla a literatury. Narodil se 4. 2. 1808 v Kutné Hoře. Jeho otec byl vysloužilým vojenským hudebníkem, který se později věnoval krejčovskému řemeslu.

Od 14. let studoval Tyl gymnázium v Praze. Během studií si vydělával dáváním kondicí. Navštěvoval německá a česká divadelní představení, začal psát básně. Gymnázium dokončil v Hradci Králové. Na zdejším gymnáziu vyučoval V. K. Klicpera, kterého Tyl velmi obdivoval. Právě Klicpera v Tylovi probudil lásku k divadlu. Poskytl mu ubytování ve své domácnosti. Po skončení studií na gymnáziu se Tyl vrátil do Prahy, aby zde začal studovat filozofii. Divadlo ho však velmi přitahovalo, a tak mu nakonec dal přednost před studiem.

Tyl kritizoval úroveň českých představení ve Stavovském divadle. Jeho snem bylo založit svou vlastní společnost, ale bránil mu v tom nedostatek financí. V roce 1829 se společně se svými přáteli stává členem německé kočovné společnosti. S nimi putoval po Čechách a po Německu a upravoval pro ně divadelní hry.

Po roce působení v kočovné společnosti se vrátil zpět do Prahy. Přátelé mu dopomohli k získání místa písaře ve vojenské kanceláři. Tyl si tímto zaměstnáním finančně polepšil a mohl se tak ve volném čase věnovat literatuře a divadlu. Ve Stavovském divadle působil jako ochotník, překládal a upravoval hry pro představení.

V roce 1833 získal místo redaktora časopisu Jindy a nyní. Tento časopis po roce přejmenoval na Květy české a později na Květy. Uveřejňoval v nich své básně, překlady a práce jiných uznávaných autorů. Tylova díla byla v té době průměrná, přesto se stal nejčtenějším českým prozaikem. Velké nadání měl Tyl pro divadlo. V roce 1834 založil Kajetánské divadlo. Členy souboru byli i K. H. Mácha, K. Sabina a další. Tyl zastával v divadle funkci režiséra, dramaturga, ale i rekvizitáře a malíře kulis.

Činnost divadla byla zastavena a Tyl se vrátil do Stavovského divadla. Zde byl v roce 1846 jmenován dramaturgem českých her. Jeho úkolem bylo vybírat cizí hry a ročně dodat dvě vlastní hry a šest překladů.

Tylov způsob tvorby se změnil z prózy na dramatickou tvorbu a postupně se stal národem milovaným dramatikem. V roce 1848 zastával funkci setníka Svornosti (součást ozbrojené národní gardy) a stal se také poslancem říšského sněmu.

Po nástupu Bachova absolutismu, byl roku 1851 zrušen český soubor Stavovského divadla a Tyl tím přišel o práci. Musel tedy do konce života putovat jako kočovný herec s cizí najatou koncesí (jeho žádost o vlastní koncesi byla zamítnuta). Jeho posledním působištěm byla Plzeň.

Josef Kajetán Tyl zemřel 11. 7. 1856 v Plzni. Na jeho pohřeb přišly zástupy lidí a rozloučily se s ním písní Kde domov můj.

Dílo Josefa Kajetána Tyla:

- *Dokument kutnohorský* – historická povídka z dob Václava IV. Popisuje boj Čechů s cizozemci o pražskou univerzitu. Napsáním této povídky si Tyl kladl za cíl sjednotit Čechy.
- *Kusy mého srdce* – mladý Albert hledá sám sebe, svou osobnost a vlastenectví.
- *Rozervanec* – povídka, ve které vystupují dva hlavní hrdinové – Karel a Hynek. Karel se věnuje vlastenectví a tím překoná svou úzkost. U Hynka se projevuje sebelítost a žal. Na své okolí působí depresivně. Nakonec umírá.
- *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* – divadelní hra. Nepřátelství mezi ševcem Kroutilem a měšťankou Mastlíkovou, nepřije lásce mlynářského chasníka Jeníka a dívky Lidunky. Švec je hrdý a skromný vlastenec, zatímco Mastlíková se touží zařadit mezi pražskou smetánku. Mastlíková se nakonec na ševcovské slavnosti – Fidlovačce se s ševcem Kroutilem udobří. V této hře byla poprvé zazpívána píseň Kde domov můj?, skladatele Františka Soukupa, která se v roce 1918 stala českou hymnou.
- *Paní Marjánka, matka pluku, Bankrotář a Paličova dcera* – hry, které řeší sociální rozpory.
- *Jan Hus* – hra je namířena proti církvi. Je zde poměrně mnoho historických nepřesností, Hus se v Kostnici setkává s Janem Žižkou, který je pro Tyla ideálním lidovým vůdcem. Tyl udělal z Husa bojovníka za ideály roku 1848.
- *Kutnohorští havíři* – divadelní hra, jejíž děj zasahuje do doby vlády Ludvíka Jagelonského. Havíři v této hře bojují proti nespravedlnosti mincovních úředníků.
- *Strakonický dudák aneb Hody divých žen* – dramatická báchorka, ve které dudák švanda odchází do ciziny, aby byl hoden své lásky Doroty. Společnost mu dělají hodný Kalafuna a zrádný Vocilka. Švanda díky očarováním dudám podlehne slávě velkého světa. Nakonec se ale díky své matce a Dorotce svého očarování zbaví.
- *Tvrdohlavá žena, Jiříkovo vidění, Lesní panna* – dramatické báchorky, kde děj sleduje polepšení hlavní postavy.

Divadelní soubor Jiří Poděbradský

uvádí divadelní hru

J. K. TYLA

TVRDOHLAVÁ ŽENA

Národní báchorka ve třech dějstvích

v režii

Marie Fišerové

Městské kino Polná

Hrají

Zlatohlav, kníže duchů krkonošských - **Luboš Kousal**

Matinoha, skalní skřítek - **Eva Kousalová**

skalní skřítkové - **Vébrová M., Vébrová V.**

Baron Hrdopyška, majitel panství - **Josef Mlynář**

Pan Vydřiduška, jeho správce - **Ivo Topič**

Barbora Jahelková, pachtýřka na p. mlýně - **Jaroslava Matulová**

Terezka, její dcera - **Jitka Říhová**

Madlenka, děvečka ve mlýně - **Daniela Topičová**

Kuba, pacholek ve mlýně - **Zdeněk Dvořák**

Jan Pěnkava, školní mládenec - **Miroslav Vala**

Vojtěch Nožejček, toulavý šlejiř - **Bohumil Stehlík**

Starý Ezechiel, chudý žid - **Jan Vitek**

Loukota, rychtář - **František Půža**

Kohoutek, konšel - **František Bartůněk**

Javůrek, podruh - **František Vacek**

Vašek, vesnický chlapec - **Vojtěch Vébr**

Vára, soused - **Jan Štohanzl**

Scéna – **František Vacek a Jan Vitek**

Světla – **Jaroslav Jekl**

Zvukové efekty – **Daniel Topič**

Text sleduje - **Věra Vítková a Marta Horská**

Masky – **Mirka Novotná**

